

บทความพิเศษ

นิคม จันทรวาทู

รำลึกถึงปรีดี และการปฏิวัติที่แท้จริง

การเมืองไทยช่วง 3 เดือนที่ผ่านมา เป็นช่วงหัวเลี้ยวหัวต่อที่สำคัญที่สุดเริ่มแต่ ผบ.ทบ.ออกโรงวิพากษ์วิจารณ์ ส.ส. และชี้ทิศทางการเมืองที่จะนำไปสู่ “การปฏิวัติประชาธิปไตย” จนนำมาซึ่งการคัดค้านได้แย้งจาก ส.ส.บางท่าน เช่น ส.ส.ฉลาด วรจักร และเสาเอกประชาธิปไตย ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช

อุณหภูมิมการเมืองพุ่งขึ้นสูงสุดเมื่อมีการจัดประชุม “สภาปฏิวัติ” ขึ้นเมื่ออาทิตย์ที่แล้ว ก่อให้เกิดกระแสวิพากษ์วิจารณ์ต่าง ๆ นานา บ้างถือเป็น “ตลกรเมือง” บ้างถือเป็นความพยายามของกลุ่มบุคคลที่ดำเนินการงานรับซื้อคิดของ ผบ.ทบ. บ้างถือเป็นการคุกคามรัฐสภาและเป็นเรื่องผิดกฎหมาย บางท่านเห็นว่าสะท้อนถึง “ทางตัน” ของการเมืองไทย

การตอบโต้และการโต้ตอบที่ล้อมกรอบรอบ “การปฏิวัติประชาธิปไตย” ในขณะนี้ทำให้ผู้เขียนระลึกถึงการปฏิวัติที่แท้จริงครั้งแรกของไทยนั่นคือ การเปลี่ยนแปลงการปกครองเมื่อวันที่ 24 มิถุนายน 2475 และบุคคลที่เป็นมันสมองของการปฏิวัติ อาจารย์ปรีดี พนมยงค์ รัฐบุรุษอาวุโสซึ่งจะมีอายุครบ 83 ปี ในวันที่ 11 พฤษภาคม ศกนี้

การกล่าวถึงท่านและผลงานของท่านอีกครั้งหนึ่งนี่คงจะเป็นข้อคิดที่เป็นประโยชน์

ปรีดีพนมยงค์เป็นชีวิตของสามัญชนที่ก้าวขึ้นมาจากลูกชาวนาที่มุ่งหน้าในการหาความรู้จนเป็นนักเรียนเรียนดี เมื่อสำเร็จวิชากฎหมายก็เป็นนักนิติศาสตร์ที่ปราดเปรื่อง ต่อมาสอบชิงทุนของกระทรวงยุติธรรมได้ไปศึกษาต่อยังประเทศฝรั่งเศสดินแดนแห่งศิลปะวิทยาการ และที่ซึ่งเป็นต้นแบบของการปฏิบัติทางสังคมครั้งสำคัญ

การศึกษาและการเรียนทั้งด้านกฎหมายและลัทธิเศรษฐกิจการเมืองจากที่นี่ทำให้อาจารย์ปรีดีมีภาพร่างเกี่ยวกับ “การปฏิวัติประชาธิปไตย” อุดมสมบูรณ์ยิ่งขึ้นทำให้มีฐานะสำคัญระดับมันสมองของการปฏิบัติความโดดเด่นทางปัญญาที่เหนือกว่านักปฏิวัติใดๆ ในคณะราษฎรของอาจารย์ปรีดีมาจากรากฐานความผูกพันของชีวิตลูกชาวนาและผนวกกับความรู้และประสบการณ์ระหว่างเป็นนักศึกษาที่ประเทศฝรั่งเศส

เมื่อกลับถึงประเทศไทยเมื่อปี พ.ศ.2470 อาจารย์ปรีดี แสดงความโดดเด่นทางปัญญาในฐานะครูสอนนักกฎหมายที่ตีพิมพ์ ท่านบรรจวิชากรกฎหมายการปกครอง (หรือก็คือกฎหมายรัฐธรรมนูญ) ไว้เป็นหลักสูตรการสอนส่งผลให้ปัญญาชนสมัยนั้นเริ่มต้นตัวต่อวิชากฎหมายกับการจัดระเบียบทางสังคมใหม่ อันถือเป็นเงื่อนไขสำคัญที่รองรับการปฏิบัติที่จะเกิดขึ้นเป็นจริงในอีก 5 ปีข้างหน้า

ในฉากการปฏิวัติ 2475 อาจารย์ปรีดีได้เป็นมันสมองของคณะปฏิวัติ ตระเตรียมคำประกาศ ร่างแถลงการณ์ ร่างรัฐธรรมนูญและกำหนดรูปการปกครองในอนาคตโดยเฉพาะเค้าโครงการเศรษฐกิจ เนื้อหาสาระที่กลั่นกรองจากมันสมองของอาจารย์ปรีดีถือเป็นหัวใจหลักของการปฏิวัติ 2475 ซึ่งเน้นย้ำถึงหลัก 6 ประการ ได้แก่ การรักษาความเป็นเอกราชทั้งหลายให้มั่นคงการรักษาความปลอดภัยภายในประเทศ การบำรุงความสุขสมบูรณ์ของราษฎรในทางเศรษฐกิจให้ราษฎรมีสิทธิเสมอภาคมีอิสรเสรีภาพ ได้รับการศึกษา และมีงานทำ

หลักทั้ง 6 ประการ ปรากฏเป็นรูปธรรมในสาระเค้าโครงการเศรษฐกิจที่เน้นบทบาทของรัฐเป็นแกนกลางสำคัญในการจัดสรรกำลังแรงงานเทคโนโลยีและการรวมตัวของแรงงานในภาคเกษตรและแรงงานในภาคอุตสาหกรรมเป็นระบบสหกรณ์การจัดสรรที่ดินโดยการเวนคืนสร้างระบบการผลิตรวมหมู่ของแรงงานและด้วยเทคโนโลยีการเกษตรสมัยใหม่และการจัดสรรทุนโดยการเก็บภาษีมรดกการบริหารการเงินด้วยความสมดุลระหว่างรัฐกับประชาชน และระหว่างประเทศกับชาติต่าง ๆ ทั้งนี้ จะทำให้ราษฎรมีงานทำมีการศึกษา และมีคุณภาพชีวิตและคุณภาพทางการเมืองที่ดียิ่งขึ้น

กระบวนการปฏิวัติที่เริ่มเมื่อปี 2475 ได้ดำเนินต่อไปอย่างเข้มข้นจนถึงปี 2490 ในช่วงเวลาดังกล่าวเราได้เห็นบทบาทของอาจารย์ปรีดีในฐานะผู้ประสานการมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์และการเมือง (มธก.) เพื่อมุ่งหมายให้ราษฎรไทยได้รับการศึกษาในชั้นอุดมศึกษาให้กว้างขวางขึ้นมหาวิทยาลัยเปิดแห่งนี้ถือกำเนิดขึ้นและดำเนินการต่อมาจนผลิตปัญญาชนที่เป็นบุคลากรสำคัญของชาติในด้านต่าง ๆ ไว้มากมายโดยปัญญาชนที่มีจิตใจรักประชาธิปไตยจึงทำให้ประวัติศาสตร์ประชาธิปไตยมีเลือดเนื้อและวิญญาณของชาวธรรมศาสตร์ดำรงอยู่คู่กันมาตลอดจนปัจจุบัน

ในชีวิตทางการเมืองปรีดีพนมยงค์ได้สะท้อนภาพของนักการเมืองอุดมคติที่ต่อสู้เพื่ออุดมคติอย่างเด็ดเดี่ยวและกล้าหาญ เหตุที่เค้าโครงการเศรษฐกิจถูกกล่าวหาวิพากษ์วิจารณ์ว่าเดินตามรอยคอมมิวนิสต์ อาจารย์ปรีดีต้องต่อสู้กับข้อกล่าวหานี้จนต้องลี้ภัยไปฝรั่งเศสระยะหนึ่งแต่แล้วก็สามารถหลบรอยมลทินนี้ได้กลับมามีบทบาททางการเมืองอย่างต่อเนื่อง

เริ่มจากได้เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยถึง 2 สมัย ทำให้ระเบียบการบริหารราชการแผ่นดินเป็นไปเพื่อประชาราษฎร์มากยิ่งขึ้น

เมื่อมาดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ ก็ได้สร้างผลงานอันลือชื่อ โดยสามารถเจรจากับต่างประเทศ แก้ไขสนธิสัญญาเกี่ยวกับสิทธิสภาพนอกอาณาเขต จนทำให้ประเทศไทยได้รับเอกราชทางศาลอย่างสมบูรณ์ชีวิตความเป็นรัฐมนตรีในท้ายสุดก็คือตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง ซึ่งได้ปฏิรูประบบการเงินการคลังให้เหมาะสม

ช่วงนี้เกิดสงครามโลกครั้งที่ 2 อาจารย์ปรีดีแลเห็นภัยของการคุกคามของมหาอำนาจโดยเฉพาะญี่ปุ่น ขณะนั้นท่านไม่ได้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองหากแต่มามีบทบาทเป็นผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ในรัชกาลที่ 8 ก็สามารถปกป้องรักษาชาติบัลลังก์และประชาราษฎร์ให้รอดพ้นจากภัยคุกคามของญี่ปุ่น โดยการเปิดสงครามไต้หวันด้วยขบวนการเสรีไทยที่ซึ่งคนหนุ่มสาวและผู้รักชาติทั้งหลายได้เข้าร่วมสร้างเกียรติประวัติในการต่อสู้อย่างเด็ดเดี่ยวกล้าหาญ

ผลของการต่อสู้ทำให้ประเทศไทยไม่ต้องตกอยู่ในฐานะฝ่ายแพ้สงครามและรักษาเอกราชของชาติไว้ได้ อาจารย์ปรีดีเองได้รับแต่งตั้งให้เป็นรัฐบุรุษอาวุโสในฐานะผู้ทำประโยชน์สูงสุดให้กับประเทศชาติ ประชาชน และราชบัลลังก์

ชีวิตทางการเมืองของอาจารย์ปรีดีเริ่มจากเป็นเลขานุการรัฐสภาคนแรกเป็นสมาชิกสภาผู้แทนฯ เป็นรัฐมนตรี และเป็นนายกรัฐมนตรีก่อน และเป็นนายกรัฐมนตรีกอง 2 ครั้ง และในที่สุดก็ต้องลี้ภัยการเมือง หนีพำนักอยู่ต่างประเทศ และจบชีวิตที่ประเทศฝรั่งเศสเมื่อปี 2526

ในฐานะนักวิชาการ อาจารย์ปรีดีเป็นนักการศึกษาที่ก้าวหน้า นักประวัติศาสตร์ที่ยึดมั่นความถูกต้อง นักนิเวศศาสตร์ที่ปราดเปรื่อง อาจารย์ปรีดีรักษาความเป็นบัณฑิตจนถึงบั้นปลายชีวิตอาจารย์ปรีดียังเป็นแหล่งภูมิปัญญาของปัญญาชนไทยตลอดเวลาอาจารย์ปรีดีผลิตผลงานทางความคิดออกมาให้ปรากฏอย่างสม่ำเสมอเป็นงานเขียนที่ใช้ศึกษาอ้างอิงถึงประวัติศาสตร์ไทยสมัยใหม่สืบมาจนปัจจุบัน

ผลงานของอาจารย์ปรีดีได้ชี้ให้เห็นถึงความหมายของความเป็นนักปฏิวัติ และการสร้างสรรค์ประชาธิปไตยที่แท้จริงนี้ มิใช่เพียงการกฤษฎากฎไปสู่อำนาจโดยขาดซึ่งภูมิปัญญาและความกล้าหาญทางจริยธรรมยิ่งไม่ใช่เพียงการพูดชวนเชื่อ หากเป็นที่การกระทำกับการพูดเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันแม้ว่าการปฏิวัติ 2475 ได้ยุติบทบาทไปแล้วอย่างสิ้นเชิงเมื่อปี 2490 แต่เราจะพบว่าชีวิตและผลงานของปรีดี พนมยงค์ ยังคงจรรโลงใจผู้รักชาติรักประชาธิปไตยรุ่นแล้วรุ่นเล่าตลอดมา

ไม่ว่าท่านใดจะเห็นด้วยกับแนวคิดและอุดมการณ์ของอาจารย์ปรีดีแค่ไหนเพียงไร แต่ทุกคนคงจะยอมรับว่า อาจารย์ปรีดีเป็นคนไทยที่รักชาติรักประชาชน และได้สร้างสรรค์งานอันเป็นประโยชน์มากมาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งการปฏิวัติที่แท้จริง จะต้องนำไปสู่ความเป็นเอกราชของชาติ ความอยู่ดีกินดีของประชาชนส่วนใหญ่ และความเป็นคน “ไท” ตลอดไป

ปรีดีพนมยงค์เมื่ออายุ 83 ปี ยังคงเป็นนักปฏิวัติในความหมายที่จริงแท้แน่นอนอนที่ยึดมั่นในอุดมการณ์อย่างเสมอต้นเสมอปลาย ไม่ว่าจะประสบเคราะห์กรรมใดๆ ไม่มีผู้ใดกล้าครหาท่านในเรื่องความซื่อสัตย์สุจริต ความเป็นรัฐบุรุษ ความเป็นนักคิดที่ยึดมั่นผลประโยชน์ของประเทศชาติและประชาชน